

Előszó a második kötethez

A kolozsvári táncházakról, sokan, sokat és sokféleképpen írtak az 1990 utáni helyi és országos sajtóban is. A jelen sajtókronológia ezeknek egy válogatott, szerkesztett és jegyzetekkel ellátott gyűjteménye, amely továbbra sem kíván a kolozsvári táncház történetírása lenni, noha a kronológikus sorrendből, illetve a szerkesztésből természetsszerűleg ebben a kötetben is összeáll a kolozsvári táncház egyféle, 1990–2017 közötti története.

A kötet hangsúlyosan két kolozsvári sajtótermék, a helyi *Szabadság* napi- és a *Művelődés* közművelődési havilap táncházas tematikájú írásaira épül. Jellemzően fogva a Szabadság 29 évfolyama elsősorban a kolozsvári táncházra és annak különböző eseményeire vonatkozó hirdetések, híryananyagok és beszámolók közlésében bizonyult gazdag tárháznak, míg a Művelődés folyóirat 1990 utáni lapszámjai a különböző fesztiválokon vagy évfordulókon szervezett kerekasztal-beszélgetések szerkesztett közléseit tartalmazzák, de olvashatunk elemzéseket, sőt akár vitákat is. Ugyanakkor közlésre kerül néhány, a két országos romániai magyar napilapban, a *Romániai Magyar Szóban* (később *Új Magyar Szó*, jelenleg *Maszol online*) és a *Krónikában* publikált kolozsvári táncházzal kapcsolatos cikk, illetve a válogatás tartalmaz egy-egy írást *A Hét* és az *Irodalmi Jelen* folyóiratokból is, a magyar nyelvű online média erdélyi meghonosodását pedig jelzik a *Transindex* portál (és a már jelzett *Maszol*) kolozsvári táncházra vonatkozó írásainak immár papíron való újraközlései. És azt, hogy a városi táncházak revival mozgalma – az eltelt évtizedek ellenére – továbbra is elsősorban a tizen- és huszonevesek mozgalma, jelzik a Szabadság ifjúsági mellékleteiben, a tizenéveseknek szóló *Bonifác*ban és az egyetemisták által szerkesztett *Campus*ban, valamint a Kolozsvári Magyar Diákszövetség *Perspektíva* című lapjában megjelenő, általában humoros hangvételű írások, tudósítások.

A kronológikus sorrendben újraközölt írások tehát sokrétűek: a zömében beharangozó és beszámoló jellegű írások mellett olvashatunk elemző szövegeket is (igaz, megállapítható, hogy már hiányoznak a '70-es és '80-as évekre jellemző, az újdonságnak számító táncházas jelenségről elmélkedő tanulmányok és viták), illetve egyre több az érintettekkel, elsősorban a „főszereplőkkel” készített interjú. Ez utóbbiak szerves részét képezik az 1990 után kialakuló városi táncházról való beszédmódnak, a „visszaemlékezéseknek”. Hiszen „a városi táncházas körökben az elmúlt évtizedekben bekövetkezett nemzedékváltások olyan táncházas legendák és rítusok születését is jelentették, amelyek által a táncház megteremthette a saját hagyományozódását. A táncháznak története van, a történeteknek hősei, amire és akikre lehet hivatkozni” – írtam 2002-ben. Mert hiába más az 1990 utáni táncház, folyamatos a régi és az új összehasonlítása, nem kell a sorok között keresni a nosztalgizást felerősítő évfordulók esetében „a régi táncház bezzeg...” attitűdjének kiolvasását. Ugyanakkor érdekes és sokatmondó, ahogyan ezen visszaemlékezések sorában ki mikor kire és mire emlékszik vagy sem, kinek és minek a fontosságát hangsúlyozza vagy hallgatja

el, mintegy (utólag) helyezkedvén a kolozsvári (és erdélyi) városi táncházak (s általában a jelenkori erdélyi magyar kultúrélet) történetében.

A jelen kötet alapvető szerkesztési elve, hogy megpróbál kizárólag a kolozsvári táncházakra összpontosítani. Mivel az 1990 utáni táncház Kolozsváron (mint általában Erdélyszerte, sőt Magyarországon) is igen sok szálon összefügg a néptáncgyüttesek működésével, fontos megjegyezni: a városi táncház mindenek előtt egy kisközösségi szórakozás formájában, míg a (nép)táncgyüttes elsősorban színpadi produkciók megtartására szervezett alkotócsoporthként próbálja megélni és őrizni a tradicionális népi kultúrát. Ezért a jelen kötetben szinte csak jelzésszerűen kerülnek újraközlésre a különböző néptáncgyüttesek előadásairól és rendezvényeiről szóló írások, viszont tartalmaz a kötet néhány olyan interjút is, amelyek közérthetőbbé teszik az elmúlt évtizedek kolozsvári néptáncos életének változó folyamatait. És szintén csak jelzésszerűen kerülnek újraközlésre a városi táncházak mozgalmából eredő nyári népzene- és néptáncbörökra vonatkozó hirdetések és beszámolók, amelyeknek az erdélyi magyar sajtóban publikált írások tömkelegéből akár egy másik sajtókronológiát lehetne szerkeszteni.

A kötetben szövegűen kerülnek újraközlésre a cikkeket, írások, csak olyan helyeken javítottam, ahol a jelenleg érvényes helyesírási szabályok megkövetelik (például *búzai* helyett *buzai*, *táncház-mozgalom*, *táncház-zenekarok* helyett *táncházmozgalom*, *táncházzenekarok* stb.), illetve ahol eleve (helyesírási vagy tördelésileg) hibás volt az eredeti szöveg. Egyúttal – ahol adataim, ismereteim megengedték – javítottam a gyakran elírt személy- és helyneveket is. Ugyanakkor többször szembesültem a jelenkori erdélyi magyar sajtó városi táncházak revival mozgalmával kapcsolatos fogalmi kuszaságaival, „zagyváival”: amikor táncházként írnak a néptáncgyüttesek működéséről, színpadi produkcióiról, nem ismernek vagy félreértene a zenei műfajokat és táncneveket, nem ismernek vagy kevernek alapvető etnográfiai fogalmakat (például tájegységeket), és még sorolhatnám. (Mert akár megmosolyogható lehet a „Kallós Zoltán néptáncdalalkotó” szókapcsolat, de véleményem szerint inkább szomorú...)

*

„Minden mindennel összefügg” – tartja a mondás, s ez teljes mértékben vonatkoztatható a kolozsvári táncház négyévtizedes történetére is. Az 1990-es években újrainduló táncházat, s a vele párhuzamosan megalakuló helyi néptáncgyütteseket és táncházzenekarokat ugyanis az 1977–1985 között működő kolozsvári táncház közösségére és szellemiségére lehet visszavezetni: már az 1980-as évek végén, az elletlenített kolozsvári táncháznak több, egymásbafonódó „származéka” működött, amelyek később, az 1990-es években sorozatban alapították a tudatos hagyományörzés műhelyeit.

A kolozsvári táncház tulajdonképpen a tiltás éveiben is működött, igaz titokban, konspiratív módon, különböző magánlakásokban szervezett „táncházas bulik” formájában, amelyek, noha a jellegűknél fogva nem lehettek rendszeresek, mégis tovább éltették a táncházat. (Ezért is sikerült, szinte rögtön az 1989-es decemberi politikai változások után, már 1990. január 17-én az egykori táncház Monostori úti

helyszínén nyilvánosan meghirdetett táncházat tartani.) Az 1980-as évek végére a régi táncházak zöme vagy elkerült (akár emigrációra is kényszerülve) Kolozsvárról, vagy csak egyszerűen felhagyott a táncház életformával. A „maradék” kitarása azonban magában hordozta nemcsak a táncház újraindításának a lehetőségét, hanem a további táncházalapú szerveződések és programok megvalósítását is. Mert így jött létre 1990-ben a kolozsvári táncház mellett a Tarisznyás Néptáncgyűttes, majd a néptáncgyűttes mellett az azt két évtizeddel is túlélő Tarisznyás zenekar, így alakult meg az Archívum Alapítvány és a Kallós Alapítvány, amelyek 1991 óta folyamatosan szervezik a nyári kalotaszentkirályi és választói népzene- és néptánc-táborokat, de így lett Szamosújváron is táncház, majd Kaláka Néptáncgyűttes és Téka Alapítvány, és még sorolhatnám.

A kolozsvári táncház 1985-ös végleges ellehetetlenítése után az „aprók táncát” egy ideig a Karolina téri Fások Klubjában működő Zeneóvoda próbálta fenntartani. A zeneóvadás foglalkozások között 1990 után is tudatosan szerepelt gyerektáncházak tartása, s később ugyanezen körből érkezett az időközben Kolozsváron megalakuló reneszánsz táncház moldvai és gyimesi csángó táncházzal való kereszteződésének a kezdeményezése is.

Szintén az egykori kolozsvári táncház szellemiségének „egyenes ági leszármazottja” a Bogáncs Néptáncgyűttes, amelynek elődje, a Brassai Sámeul Líceumban 1985 őszén alakult Folklorkör volt. A Bogáncs Néptáncgyűttes első, végzős nemzedéke 1993-ban megalapította a Zurboló Táncgyűttest, a Bogáncs felnőtt csoportját. A Bogáncs és a Zurboló mellett alakult meg 1992-ben az Üsztürü zenekar, majd 1999-ben az egykori Zurboló, azaz a későbbi Tüske zenekar. A Bogáncsban kezdtek el táncolni az 1995-ben alapított Szarkaláb Néptáncgyűttes vezetői, s amikor 1999-ben az akkori Szarkalábból kivált egy csoport, azok egy egykori „tarisznyás” táncos vezetésével létrehozták az Ördögtérge Néptáncgyűttest. És az Ördögtérge vezetőinek kiterjedt oktatói tevékenysége, valamint a mérái, még a régi kolozsvári táncház által elindított helyi hagyományörzés találkozása, azaz az egykori tanítványok önszerveződéséből alakult meg 2009-ben a Kalotaszeg Néptáncgyűttes. A felsorolt együttesek és a támogatásukra létrehozott egyesületek szervezésében pedig különböző néptáncos rendezvénysorozatok születtek, hogy csak a legfontosabbakat említsük: a Bogáncs és a Zurboló 1992 óta két évente szervezi az *Ifjúsági NéptáncTalálkozókat*, a Kolozs megyei magyar néptáncgyűttesek találkozóját, 2001 óta a *Zurboló Táncfórumokat* és 2005 óta az *Erdélyi táncgyományok és a Tánc Nemzetközi Világnapja* rendezvénysorozatot; a Szarkaláb – a Heltai Alapítvánnyal karöltve – 1999 óta a *Szent István-napi Nemzetközi Néptáncfesztivál*, az Ördögtérge pedig 2004 óta a *Kolozsvári Népzene- és NéptáncTalálkozók* házigazdája; a már említett szamosújvári Téka Alapítvány pedig 1997 óta évente megszervezi az *Ifjúsági NéptáncTalálkozóit* és a kizárólag mezőszéki hagyományörzőknek szóló népzene- és néptáncTalálkozókat. Mindezen együttesek és rendezvények, előadások és táncházak mellett pedig újabb és újabb zenekarok alakultak Kolozsváron és környékén: a Csűrös, a Harmadik, a Csereklye, a Tokos, a dési Rezeda, a szamosújvári Kontra, Kacsó Arni és barátai stb.

És hogy mi a „mindenkori” kolozsvári táncház szempontjából a röviden felvázolt összefüggéshálózatnak a legfontosabb jellemzője? Véleményem szerint az, hogy a felsorolt civilszervezetek és néptáncgyűttesek táncháza(ka)t nemcsak az említett rendezvényeik alkalmából tartanak, hanem szinte valamennyi vállalta az elmúlt évtizedekben a rendszeres kolozsvári táncház működtetését, azaz minden felmerülő nehézség ellenére „mindig akadt, aki egy idő után a táncházat tovább szervezze...”

*

A 40 éves kolozsvári táncház sajtókronológiája I. előszavában írtam, hogy „a kötet szerkesztője együtt nőtt fel a kolozsvári táncházzal, ennek történetét ismeri – már a családi vonatkozások miatt is – a legjobban”. Ez a megállapítás 1990 után hatványozottan érvényes: hol zenészként, hol táncoktatóként, hol szervezőként, sőt 1999-től a témakör szakírójaként is akarva-akaratlanul a kolozsvári (erdélyi) táncház elmúlt évtizedeinek egyik aktív szereplője voltam, ezért ennek a második kötetnek a szerkesztése számomra egy igen személyes visszatekintése, s egyben összegzése az elmúlt 27 évnek. Az erdélyi táncházzzenészek körében él egy mondás, egy-egy muzsikálás után szokták, szoktuk mondani, hogy „köszönjük a lehetőséget!” Így köszönöm én is a Kriza János Néprajzi Társaságnak és a Hagyományok Házának a „lehetőséget”, hogy támogatták a második kötet megjelentetését.

Könczei Csongor